

MÍROVÉ OPERACE OSN, NATO A EU NA BALKÁNĚ - REKAPITULACE

Jana Urbanovská, MVZ198, 5.5.2010

Obsah

□ **Mise OSN**

- UNPROFOR
- UNCRO
- UNTAES
- UNPREDEP
- UNMIBH
- UNMIK

□ **Mise NATO**

- IFOR
- SFOR
- KFOR

□ **Mise EU**

- Concordia
- Althea
- EULEX Kosovo
- další

Mise OSN

UNPROFOR

- dosud nebývalé **výzvy pro mírové síly** (humanitární problémy, etnické čistky, uprchlíci, nespolupráce se stranami konfliktu, pokračující boje) → komplexní zapojení
- **diplomatická jednání** – ES (Carrington, Owen, Bildt) + OSN (Vance, Stoltenberg)
- Vance (11/1991): **podmínky pro ustavení mírové operace v Chorvatsku:**
 - souhlas všech stran
 - jasný mandát
 - poskytnutí vojenských jednotek a finančního krytí
 - podpora RB OSN

UNPROFOR

- **UN Protection Force**
- vznik 2/1992
- operační velitelství:
 - 1) **Chorvatsko** - UNPROFOR I
 - 2) **Bosna a Hercegovina** - UNPROFOR II
 - 3) **FYROM** - UNPROFOR III
- 3/1995 – 40 tis. vojáků

UNPROFOR I

- **boje chorvatských Srbů proti nezávislosti Chorvatska** → příměří → plány na vytvoření mírové operace ke stabilizaci situace v Chorvatsku
- **UN protected areas (UNPAs)** – chorv. oblasti okupované srbskými milicemi, ostré boje:
 - 1) Krajina
 - 2) Západní Slavonie
 - 3) Východní Slavonie
- úkolem UNPROFOR **stabilizovat situaci** v UNPAs

UNPROFOR I

- **zpoždění příchodu jednotek** → nekontrolovaný průběh etnických čistek
- **porušování příměří**, militarizovaná situace
- přesto ustavení pravidelných patrol a checkpointů
- mandát UNPROFOR I rozšířen i na „**pink zones**“ kolem UNPAs
- nebylo možné pokračovat v současné podobě UNPROFOR → **restrukturalizace** v 3/95:
 - 1) BiH (UNPROFOR II) → **UNPROFOR** (do 12/95)
 - 2) Chorv. (UNPROFOR I) → **UNCRO** (do 1/96)
 - 3) Mak. (UNPROFOR III) → **UNPREDEP** (do 2/99)

UNPROFOR II

- odpověď na **mezinárodní tlak** a na **hrozby** → mandát UNPROFOR i do **BiH a Sarajeva, kap. VII** Charty OSN
- OSN → **sankce** vůči Srbsku a Černé Hoře
- pro vytvoření bezpečnostní zóny kolem **sarajevského letiště** (dodávky hum. pomoci)
- pokrok v implementaci mandátu pomalý
- **nedostatek finanční podpory** X nové a **nové úkoly** pro UNPROFOR
- **minimální koordinace** mezi peacemakingovým procesem vedeným ES a peacekeepingovým procesem vedeným OSN
- **dopravní zátarasy** (viz No man's land) → omezený přístup k obyvatelstvu v nouzi

UNPROFOR II

- 10/92 RB: **zákaz vojenských letů** v bosenském vzdušném prostoru, **UNPROFOR → monitoring** X bezzubé
- → **autorizováno NATO** X „jen“ last resort → malý vliv
- muslimské obyvatelstvo zatlačováno srbskými silami do enkláv → vyhlášení „**safe areas**“ (Srebrenica, Sarajevo, Tuzla, Zepa, Gorazde, Bihać) – úkolem UNPROFOR jejich ochrana
- X iluze bezpečnosti → **srebrenický masakr** 8000 Bosenských muslimů (7/95)
- léto 1995 – **změna rozložení sil** (voj. aliance chorv. a bos. sil proti srbským)
- → **Dayton** (Ohio, USA) – Izetbegovič (BiH), Tudjman (Chorv.), Milošević (Srb.), 11/95
- → **konec UNPROFOR** – 12/95

UNPROFOR III

- nebezpečí **přelití násilí** do regionu (Kos., Mak.)
- → ustavení **preventivní mírové operace** v Makedonii (12/95)
- na **žádost makedonské vlády**
- **monitorovat vývoj na hranicích** Mak., Alb. a FRY X nejasně vyznačené hranice
- hrozba - **domácí politická situace** (napětí mezi vládou a etnickým albánským obyvatelstvem)
- → snaha **podporovat usmíření** mezi jednotlivými stranami
- **pozitivní hodnocení činnosti**

UNCRO

- **UN Confidence Restoration Operation**
- nástupnická mise po UNPROFOR I v Chorvatsku, 3/95-1/96
- **dočasné opatření** – vytvořit podmínky pro **vyřešení teritoriální integrity Chorvatska** (pozorování vývoje situace, pohyb vojenských jednotek a zbraní, atd.)
- 5+8/95 – násilná **reintegrace Západní Slavonie a Krajiny** → postupné stahování mír. sil
- ve Východní Slavonii zůstal mandát UNCRO nezměněný
- jednání mezi chorv. vládou a vedením chorvatských Srbů pod záštitou OSN → **dohoda ohledně regionů Východní Slavonie, Baranja a Západní Sirmium (11/95)** → region nenásilně integrován do Chorvatska, RB požádána o zřízení **přechodné správy**

UNTAES

- **UN Transitional Authority in Eastern Slavonia, Baranja and Western Sirmium**
- = **přechodná správa** v Chorv., 1/96-1/98
- dohled nad demobilizací, monitorování návratu uprchlíků, zřízení dočasné policie, civilní správa, volby, udržování bezpečnosti
- mandát zakončen mírovou **reintegrací Východní Slavonie, Baranji a Západního Sirmia** do Chorvatska
- **hodnocená velmi úspěšně** – žádné nové vlny uprchlíků, ukončení demobilizace v r. 1996, fungující dočasná policie, úspěšný průběh voleb, úzká spolupráce s ICTY
- dáno jasným mandátem, krytým silou, spolupráce civilní a vojenské části

UNPREDEP

- **UN Preventive Deployment Force**
- návaznost na misi UNPROFOR III v Makedonii, 3/95-2/99
- **úkoly:** monitorovat hranice Mak. s FRY a Albánií, humanitární pomoc, podpora usmíření mezi etnickými a politickými skupinami v Mak.
- potřeba mírových jednotek zdůvodňována **vnějšními bezp. riziky** (cíle: normalizovat vztahy s FRY, stabilizovat a udržet mírový proces v BiH a vytvořit mak.obranné kapacity)
- domácí situace nevyřešena X **úspěšný experiment** s preventivním rozmístěním mírových jednotek
- **faktory úspěchu:** přítomnost praporu USA; zkušené nordické mírové jednotky; monitorování voj., pol., ekon. a soc. situace; vyhodnocování potenciálních rizik; tzv. **UN line** respektována → **nárazníkové pásmo**

UNMIBH

- **UN Mission in Bosnia and Hercegovina, 1995-2002**
- **vynucování práva (*law enforcement*) a reforma policie**
- **koordinace aktivit OSN v BiH** (humanitární pomoc a pomoc uprchlíkům, odminování, zajišťování lidských práv, podpora při volbách, ekonomická rekonstrukce nebo obnova infrastruktury)
- **K. Annan:** „*Spojené národy skrze UNMIBH ukázaly svou schopnost dokončit komplexní mandát v souladu se strategickým plánem a v realistickém a omezeném časovém rámci. UNMIBH zde vykonala nejrozsáhlejší reformu policie a restrukturalizační projekt, který kdy OSN podnikala*“.
- největší hrozba pro stabilitu BiH – **institucionální slabost státu** (neschopnost kontrolovat hranice, bojovat proti organizovanému zločinu a terorismu, prosazovat vládu práva)
- pragmatický přístup s real. cíli → možné dosáhnout **evr. standardů**

UNMIK

- **UN Interim Administration Mission in Kosovo**
- civilní mise OSN
- vznik v létě 1999 po bombardování Kosova ze strany NATO
- úkolem zajistit komplexní dočasnou správu území
- UNMIK:
<http://www.youtube.com/watch?v=7RxhUffXwN8>
- vyhlášení nezávislosti Kosova (2/2008) → mise překonfigurována, velkou část úkolů převzala mise EU EULEX
- např. pro WB nebo IMF již není partnerem UNMIK, ale Republika Kosovo

Mise NATO

IFOR

- **Implementation Force**
- 12/95-12/96, 60 tisíc vojáků
- úkolem **implementovat vojenské aspekty Daytonu** (zastavení nepřátelství, oddělení stran, zřízení zón separace, přesun ozbrojených sil a těžké výzbroje)
- **většina cílů dosažena** → prostor pro realizaci civilních aspektů mírové dohody
- podíl **1500 vojáků z Ruska** – výraz spolupráce mezi NATO a Ruskem při stabilizaci Balkánu
 - těžká **vyjednávání formy ruského zapojení** (USA trvaly na podřízení všech sil a prostředků pod alianční velení X nepřijatelné pro Rusko → kompromisní řešení – ruský generál byl jmenován do funkce **mimořádného zástupce SACEUR**; r. 2003 Rusko jednotky stáhlo („cíle naplněny“))

SFOR

- úspěch mise IFOR zřetelný X převládaly **obavy z opětovného vypuknutí bojů**
- → prodloužení aliančního angažmá v BiH
- → **Stabilization Force**
- 37 tisíc vojáků (k ukončení mise – 12 tisíc), 1996-2004
- **úkoly** spočívaly v **odstrašení stran** konfliktu a prevenci znovuvypuknutí násilností, ve vytváření příznivého bezpečnostního klimatu a v podpoře civilních organizací
- po ukočení SFOR úkoly předány **silám EU** (operace Althea)
- mnohé **problémy přetrvávaly**, ale **situace lepší** než na začátku operace

KFOR

- **rezoluce RB OSN č. 1244** (jako UNMIK)
- **úkoly: vytvořit bezpečné prostředí** v K., zabránit etnicky motivovaným konfliktům, střežit hranice K., vybudovat stabilní multietnické K., připravit podmínky pro stanovení konečného statusu
- **multinacionální operace** (na začátku 42 tis. vojáků z 34 zemí), hl. v evr. režii
- opět **ruští vojáci** X KFOR nařčena z nedodržování nestrannosti

NATO Countries (82%)

Belgium		99	The Netherlands		10
Bulgaria		10	Norway		6
Canada		5	Poland		227
Czech Republic		321	Portugal		279
Denmark		188	Romania		145
Estonia		1	Slovakia		146
France		807	Slovenia		387
Germany		1507	Spain		3
Greece		366	Turkey		465
Hungary		241	United Kingdom		5
Italy		1409	United States		1480
Luxembourg		29			

Partner Countries (18%)

Austria		434
Finland		242
Ireland		232
Morocco		213
Sweden		253
Switzerland		206
Ukraine		187

KFOR

- **faktory při hodnocení úspěšnosti KFOR (Kříž 2006):**
 - ▣ 1) zhroucení systému státní správy, policie a justice
 - ▣ 2) historická nenávisť mezi Srby a Albánci
 - ▣ 3) odpovědnost NATO „pouze“ za vytváření bezpečného prostředí pro práci ostatních institucí
- nedařilo se vytvořit zcela bezpečné prostředí X na druhé straně bezpečnostní situace podstatně lepší, než byla před příchodem jednotek
- uskutečnění série voleb, nastartování politického procesu, zformování samosprávných orgánů
- **vyhlášení nezávislosti** → Aliance nadále zůstává v Kosovu, podpora rozvoje profesionálních, demokratických a multi-etnických bezpečnostních struktur X omezený rozsah („odstrašující přítomnost“), postupné zmenšování objemu KFOR

Mise EU

Concordia

22

- **FYROM**, 3/2003-12/2003; cca 400 osob
- **první vojenská operace EU**
- **využití „Berlín plus“**, i když to nebylo nezbytné (motivováno politicky, vztah mezi EU a NATO)
- návaznost na mise NATO ve FYROM (Essential Harvest, Amber Fox, Allied Harmony)
- cíl: přispět ke **stabilizaci bezpečnostní situace** v zemi a implementaci rámcové dohody z Ohridu
- **prohloubení vztahů mezi EU a Balkánem** (etablace EU jako hlavní mezinárodní organizace na poli krizového managementu a rozvoje v regionu)
- ukázka **fungování „Berlín plus“ v praxi**, i když závislost na vztahu mezi EU a NATO

- BiH, od roku 2004
- vyžití „**Berlín plus**“
- návaznost na **SFOR**; až 7 000 jednotek (nyní cca 2 000); kapitola VII Charty OSN
- působit jako odstrašující element; **zlepšovat bezpečnostní situaci** v BiH
- **podpora ICTY** (hledání válečných zločinců)
- **další úkoly**: např. odminování, odzbrojování, asistence při reformě obranného sektoru, potírání korupce a boji proti organizovanému zločinu
- součást širšího úsilí EU směrem ke **stabilizaci BiH** a zapojení do evropského integračního procesu

EULEX Kosovo

24

- **největší civilní mise** (cca 2 tisíc policistů, soudců a úředníků); od 12/2008; **podpora právního státu**
- cíl: vycvičit místní samostatnou **policii**; nastavit **právní systém** srovnatelný s evropským
- Y. de Kermabon (vedoucí mise): “*A good start ... but **challenges ahead.***”
 - neexistence nezávislých soudů, věznic a jednotek místní policie (chod země zajišťován mez. jednotkami)
 - Alexandra George (členka EULEX): „*Na válkou rozvrácenou zemi, která funguje v síti rodinných klanů a šedé ekonomiky, se snažíme naroubovat možná vůbec nejsložitější právní systém světa.*“
 - ne/uznání nezávislosti Kosova jako formální, ale velký problém
- **zpochybňovaná nestrannost** (údajně prodloužená ruka Srbska) → útoky na zařízení EULEX; obvinění z **omezování nezávislosti země**
- pracovníci EULEX mezi nejneoblíbenějšími cizinci v zemi
- proti dohledu nad tím, jak je země spravována; „*Chaos bez fungujících soudů a zákonů zkrátka radě Kosovanů vyhovuje.*“ (kosovský novinář Drilon Zogaj)

Další mise EU na Balkáně

□ EUPM

- policejní mise v BiH, od 1/2003, první operace krizového managementu EU, převzala úkoly po misi OSN – UNMIBH, mandát prodloužen do roku 2011

□ Proxima

- policejní mise v Makedonii, 12/2003-12/2005, policejní experti EU, zaměřené na boj s organizovaným zločinem, přiblížení evr. standardům

□ EUPAT

- policejní poradenská mise, od 2005/2006, navázání na Proximu – podporovat rozvoj účinné a profesionální policie

Zdroje

- Hippel, K. (2000): *Democracy by Force. US Military Intervention in the Post-Cold War World*, Cambridge, Cambridge University Press.
- Klein, J. P. (2004): *UNMIBH: Combating Organized Crime and Terrorism Through Law Enforcement Capacity Building*, in: Tardy, T. (ed., 2004): *Peace Operations after 11 September 2001*, London and New York, Routledge, pp. 13-38.
- Kříž, Z. (2006): *Adaptace Severoatlantické aliance na nové mezinárodní bezpečnostní prostředí*, Brno, MPU.
- Mace, C. (2004): *Operation Concordia: Developing a 'European' Approach to Crisis Management?*, *International Peacekeeping*, Vol XI, No 3, pp. 474-490.
- Montanaro-Jankovski, L. (2007): *The Interconnection between the European Security and Defence Policy and the Balkans*, *Southeast European and Black Sea Studies*, Vol VII, No 1, pp. 139–157.
- *Operace EBOP*, EurActive.cz, on-line text (<http://www.euractiv.cz/bezpecnost-a-spravedlnost0/link-dossier/operace-ebop>).
- Ramsbotham, O. – Woodhouse, T. (1999): *Encyclopedia of International Peacekeeping Operations*, Oxford, ABC-Clio Press.
- Sacher, T. – Lindner, T. (2009): *Divokým Kosovem*, *Respekt*, Vol XX, No 49, pp. 48-54.
- Smith, M. A. (2007): *EU enlargement and NATO: the Balkan experience*, in: Brown, D. – Shepherd, A. J. (eds., 2007): *The security dimensions of EU enlargement*, Manchester and New York, Manchester University Press, pp. 7-19.